

گزارش پیرامون تاثیر مواد منفجره تعبیه شده بالای افراد ملکی

بخش حقوق بشر یوناما

۱۵ آگوست ۲۰۲۱ - ۳۰ می ۲۰۲۳

هیئت معاونت سازمان ملل
متحد در افغانستان

سال ۲۰۲۳. یوناما. تمام حقوق محفوظ میباشند.
توسط خدمات حقوق بشر یوناما تولید گردیده است
طراحی: یوناما

جدول عناوین

۴	در مورد این گزارش.....
۵	خلاصه یافته ها.....
۵	ارقام کلیدی.....
۶	تلفات افراد ملکی ناشی از حملات انتحاری.....
۸	تلفات افراد ملکی ناشی از حملات بر عبادتگاه ها.....
۱۰	تلفات افراد ملکی برخاسته از حملات بر جامعه هزاره.....
۱۱	تلفات افراد ملکی برخاسته از حمله بر مقامات حاکم.....
۱۱	آزادی مطبوعات و مسئولیت خبرنگاران.....
۱۳	نتیجه گیری.....
۱۴	پیشنهادات.....
۱۵	ضمیمه میتودولوژی.....

در مورد این گزارش

این گزارش بخشی از یک سلسله مطالعات موضوعی در مورد مسائل جاری حقوق بشر مورد مردم افغانستان است که توسط بخش حقوق بشر هیئت معاونت سازمان ملل متحد در افغانستان (یوناما) در چارچوب قطعنامه 2626 (2022) شورای امنیت انجام شده است. ، که با قطعنامه 2678 (2023) تمدید شد میباشد. قطعنامه 2626 یوناما را موظف می کند که با "تمام ذینفعان در سطوح ملی به شمول جامعه مدنی و سازمان های غیر دولتی بین المللی در حفاظت و ارتقای حقوق بشر همه افغان ها" و "نظارت، گزارش و دفاع در مورد وضعیت غیرنظامیان و پیشگیری و از بین بردن خشونت» نقش بازی کند. به عنوان بخشی از این تعامل، از مقامات فعلی افغانستان نیز دعوت شد تا نظرات واقعی را در مورد محتوای گزارش ارائه کنند که پاسخ آنها ضمیمه این گزارش نیز میباشد.

خلاصه یافته ها

علیرغم کاهش چشمگیر¹ در تلفات ملکی در افغانستان پس از تسلط طالبان به تاریخ ۱۵ آگست ۲۰۲۱، هیئت معاونت ملل متحد در افغانستان (یوناما) میزان قابل ملاحظه‌ی تلفات ملکی برخاسته از حملات هدفمند² با استفاده از مواد منفجره تعبیه³ شده را به ثبت رسانده است.

از ۱ آگست ۲۰۲۱ الی ۱۵ ۳۰ ماه می ۲۰۲۳، یوناما در مجموع ۳۷۷۴ مورد تلفات ملکی (۱۰۹۵ کشته و ۲۶۷۹ مجروح) را ثبت کرد.

سه چهارم تلفات ملکی (۲۸۱۴ مورد تلفات ملکی: ۷۰۱ کشته ۲۱۱۳ مجروح) برخاسته از حملات بدون تفکیک مواد منفجره تعبیه شده در مناطق مزدحم به شمول عبادتگاه ها، مکاتب و مارکیت ها صورت گرفت.

"من چیزی زیاد به خاطر ندارم، مگر افرادی را که نزدیک به انفجار بود، دیدم که پارچه پارچه شده بودند و افرادی که اندکی فاصله داشتند، نسبتاً خوب بودند؛ من برادر و سایر همصنفی هایم را در میان مجروحین دیدم ... یکی از همصنفانم حین انتقال به شفاخانه بلخ، از اثر شدت جراحات جان داد. در شفاخانه ولایتی سمنگان، بیش از ۲۵ متعلم بستر شدند که وضعیت بعضی آنها نگران کننده می باشد و من امیدوارم بهبود یابند. اکثر متعلمین زیر سن ۱۸ سال بودند ولی بعضی همصنفی های ما بیشتر از ۱۸ سال سن داشتند."

اظهارات یک قربانی انفجار مواد منفجره تعبیه شده در مدرسه‌ای در ولایت سمنگان، به تاریخ ۱ دسامبر ۲۰۲۲.

ارقام کلیدی

از تسلط طالبان به تاریخ ۱۵ آگست ۲۰۲۱ الی ۳۰ ماه می ۲۰۲۳، یوناما ۳۷۷۴ مورد تلفات ملکی (۱۰۹۵ کشته و ۲۶۷۹ مجروح) را ثبت کرد که از آن جمله، ۲۳۳ مورد تلفات زنان (۹۲ کشته و ۱۴۱ مجروح) و ۸۶۶ مورد تلفات اطفال (۲۸۷ کشته و ۵۷۹ مجروح) می باشد. بزرگترین عامل تلفات ملکی در خلال این مدت حملات عمدی مواد منفجره تعبیه شده (۲۸۱۴ مورد تلفات ملکی)، بقایای مواد انفجاری از دوران جنگ^۴ (۶۳۹ مورد تلفات ملکی) و قتل های هدفمند (۱۴۸ مورد تلفات ملکی) بودند.

یوناما حداقل ۲۸۱۴ مورد تلفات ملکی (۷۰۱ کشته و ۲۱۱۳ مجروح) ناشی از مواد منفجره تعبیه شده را از ۱۵ آگست ۲۰۲۱ - ۳۰ ماه می ۲۰۲۳ ثبت کرد. در میان کشته و مجروح شدگان، ۲۸۹ طفل (۷۵ کشته و ۲۱۴ مجروح) و ۱۶۸ زن (۶۴ کشته و ۱۰۴ مجروح) وجود داشت.

¹ حین مقایسه ماهیت و میزان تلفات ملکی قبل از تسلط طالبان، این گزارش روی دوره زمانی ۱ جنوری ۲۰۱۸ الی ۱۵ آگست ۲۰۲۱ متمرکز می باشد. این دوره در نظر گرفته شده تا علایمی از رویکرد های عمومی در دوره‌ای را که منتج به تسلط طالبان شد، نشان دهد.

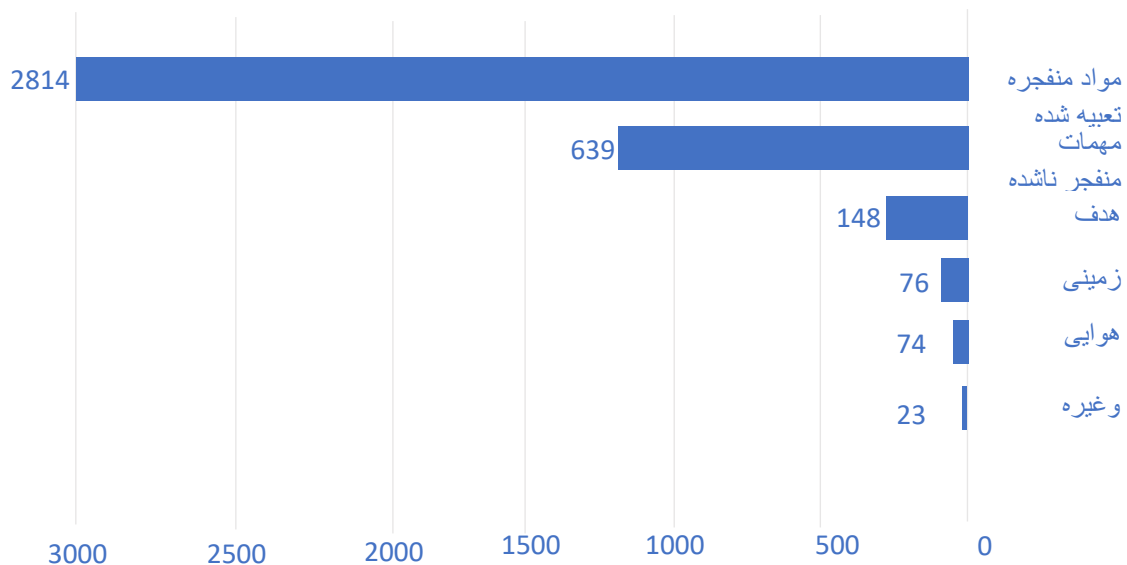
² این گزارش محدود به حملات هدفمند با استفاده از مواد منفجره تعبیه شده می باشد و از این جهت ارقام در برگیرنده تلفات برخاسته از بقایای مواد انفجاری از دوران جنگ نمی باشد.

³ در این گزارش، "مواد منفجره تعبیه شده" به موادی گفته می شود که به گونه‌ی تعبیه شده جاسازی یا ساخته شده باشد و حاوی مواد کیمیاوی مخرب، کشنده، مهلک، آتش‌زا یا سوزنده بوده و به هدف تخریب، تضعیف، ارعاب یا اغفال تولید شده باشد. این مواد ممکن در فروشگاه های نظامی موجود باشد ولی معمولاً از اجزای غیر نظامی ترکیب می شود. اصطلاح "مواد منفجره تعبیه شده" شامل مواد منفجره تعبیه شده نوع انتحاری می شود که در کل به شکل مواد منفجره جاسازی شده در بدن یا مواد منفجره تعبیه شده انتحاری جاسازی شده در وسایط نقلیه موجود می باشد. مواد منفجره جاسازی شده در بدن به وضعیتی اطلاق می شود که بمب گذار انتحاری واسکت یا کمربند منفجره به تن می کند در حالی که مواد منفجره تعبیه شده انتحاری جاسازی شده در وسایط نقلیه به مفهوم انفجار وسایط نقلیه مملو از مواد منفجره همراه با راننده یا سرنشین در داخل آن یا به معنی انفجار مواد منفجره جاسازی شدن در بدن توسط راننده یا سرنشین در داخل واسطه نقلیه می باشد. مواد منفجره تعبیه شده انتحاری شامل حملات پیچیده نیز می شود. حملات پیچیده عبارت از حمله عمدی و هماهنگ بوده که شامل مواد انتحاری (مانند مواد منفجره جاسازی شده در بدن یا مواد منفجره انتحاری جاسازی شده در واسطه نقلیه) می شود و اکثراً توسط شخص انتحاری صورت می گیرد، و بیش از یک حمله کننده و بیش از یک نوع مواد منفجره (مثلاً مواد منفجره جاسازی شده در بدن و هواوان) در آن مورد استفاده قرار می گیرد. هر سه عنصر باید وجود داشته باشد تا حمله پیچیده محسوب شود.

⁴ بقایای مواد انفجاری از دوران جنگ به مواد منفجر ناشده و مواد منفجره متروک اطلاق می شود (مواد منفجره‌ی که در جریان منازعات مسلحانه استفاده نشد، توسط یکی از طرف های درگیری متروک یا رها شد، و دیگر تحت کنترل جناح مذکور نمی باشد. مواد منفجره متروک ممکن برای استفاده تجهیز، فیوز گذاری، تسلیح یا برای مقاصد دیگر تهیه شده یا نشده باشند.)

اکثریت تلفات ملکی (1701) برخاسته از مواد منفجره تعبیه شده. این گونه حملات به شاخه‌ی خراسان دولت اسلامی خود خوانده عراق و شام (شاخه‌ی خراسان داعش) نسبت داده شد. به رغم آن، تعداد قابل ملاحظه تلفات (1095) ناشی از حملات مواد منفجره تعبیه شده‌ی بود که هیچ جناحی مسئولیت آن را به عهده نگرفته و/یا یوناما نتوانست مسئولیت آن را به جناحی نسبت دهد.

تلفات افراد ملکی که از تاریخ ۱۵ اگوست ۲۰۲۱ میلادی الی ۳۰ می ۲۰۲۳ ثبت گردیده اند

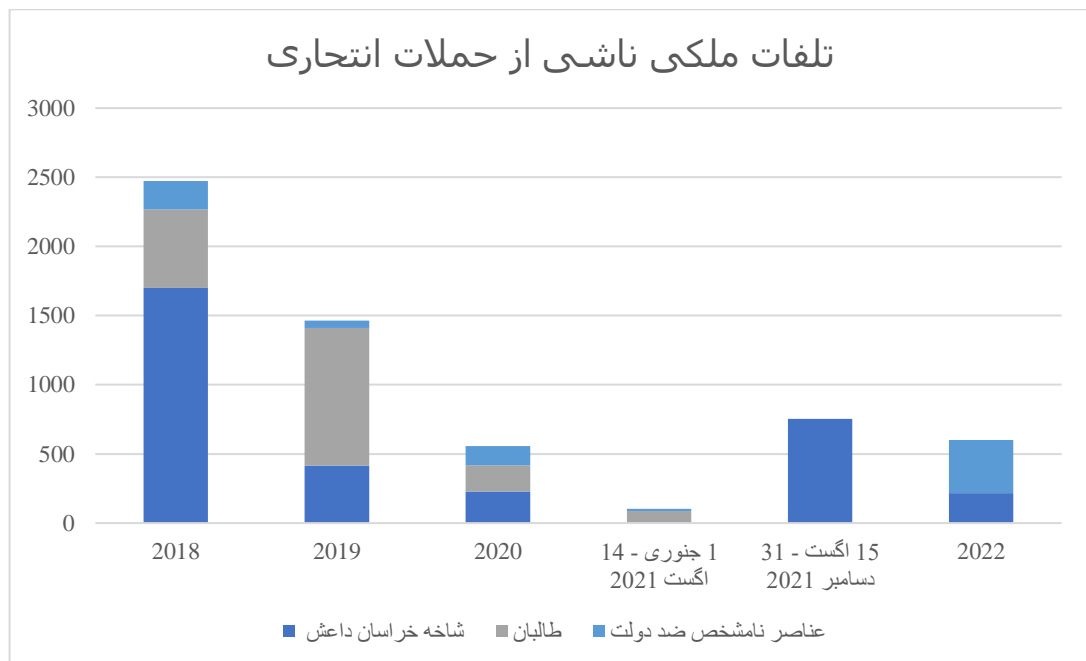
تلفات ملکی ناشی از حملات انتحاری

با وجود کاهش کلی چشمگیر در تلفات ملکی در افغانستان از ۱۵ آگست ۲۰۲۱ بدینسو، کاهش متناسب در تلفات ملکی برخاسته از حملات انتحاری به وجود نیامده است. آمار یوناما نه تنها ادامه‌ی تلفات ملکی برخاسته از چنین حملات را برجسته می‌سازد بلکه افزایش در مهلک بودن حملات انتحاری از ۱۵ آگست ۲۰۲۱ بدینسو را نیز نشان می‌دهد که به تعداد مشابه حملات باعث میزان بلندتر تلفات افراد ملکی شده است. برعلاوه، هرچند تلفات افراد ملکی ناشی از حملات انتحاری توسط شاخه خراسان داعش در سال‌های اخیر کاهش یافته بود، این رویکرد بلافاصله پس از تسلط طالبان بر افغانستان به گونه چشمگیر افزایش یافت.

- در سال ۲۰۱۸، ۵۰ حمله انتحاری باعث ۲۴۷۳ مورد تلفات ملکی (۷۶۳ کشته و ۱۷۱۰ مجروح) شده بود.
 - شاخه‌ی خراسان داعش مسئول ۲۷ حمله انتحاری بود که باعث ۱۷۰۰ مورد تلفات ملکی شد؛ طالبان مسئول ۱۷ حمله انتحاری که باعث ۵۶۶ مورد تلفات ملکی شد؛ عناصر نامشخص ضد دولت^۵ مسئول شش حمله انتحاری که باعث ۲۰۷ مورد تلفات ملکی شد.
- در سال ۲۰۱۹، ۳۱ حمله انتحاری باعث ۱۴۶۴ مورد تلفات افراد ملکی (۳۰۱ کشته و ۱۱۶۳ مجروح) شد.

^۵ عناصر ضد دولت به اعضای "طالبان" و همچنان سایر گروه‌های مسلح سازمان یافته‌ی غیردولتی اطلاق می‌شود که در آن زمان سهم مستقیم در درگیری‌های علیه نیروهای طرفدار دولت داشتند و شامل شبکه حقانی (که تحت قیادت طالبان فعالیت می‌کند و به پیمان‌های وسیع از پالیسی‌ها و هدایات طالبان پیروی می‌کند)، القاعده، تحریک اسلامی ازبکستان، اتحادیه جهاد اسلامی، لشکر طیبه، جیش محمد، گروهی که خود را شاخه‌ی خراسان دولت اسلامی عراق و شام/داعش می‌خوانند، و سایر ملیشه‌ها و گروه‌های مسلح می‌شود که در پی اهداف سیاسی، ایدئولوژیکی یا اقتصادی خود بودند و در برگزیده گروه‌های جرمی می‌شود که مستقیماً در درگیری‌ها به نمایندگی از سایر عناصر ضد دولت شرکت داشتند.

- طالبان مسئول ۲۳ حمله انتحاری که باعث ۹۹۵ مورد تلفات ملکی شد؛ شاخه خراسان داعش عامل پنج حمله انتحاری که باعث ۴۱۶ مورد تلفات ملکی شد؛ عناصر نامشخص ضد دولت مسئول سه حمله انتحاری که باعث ۵۳ مورد تلفات افراد ملکی شد.
- در سال ۲۰۲۰، ۱۶ حمله انتحاری باعث ۵۵۷ (۱۱۴ کشته و ۴۴۳ مجروح) مورد تلفات ملکی شد.
 - شاخه خراسان داعش عامل دو حمله انتحاری که باعث ۲۲۷ مورد تلفات ملکی شد؛ طالبان مسئول ده حمله انتحاری که باعث ۱۹۱ مورد تلفات افراد ملکی شد؛ عناصر نامشخص ضد دولت مسئول چهار حمله انتحاری که باعث ۱۳۹ مورد تلفات ملکی شد.
- از ۱ جنوری الی ۱۴ آگست ۲۰۲۱، هشت حمله انتحاری باعث ۱۰۲ مورد تلفات افراد ملکی (۱۹ تن کشته و ۸۳ تن زخمی) شد.
 - طالبان مسئول شش حمله انتحاری که باعث ۸۷ مورد تلفات ملکی شد؛ عناصر نامشخص ضد دولت مسئول دو حمله انتحاری که باعث ۱۵ مورد تلفات ملکی شد؛ شاخه خراسان داعش مسئول هیچ حمله انتحاری که باعث تلفات افراد ملکی شده باشد، نبود.
- از ۱۵ آگست الی ۳۱ دسامبر ۲۰۲۱، سه حمله انتحاری باعث ۷۵۳ مورد تلفات ملکی (۲۵۳ تن کشته و ۵۰۰ تن زخمی) شد.
 - شاخه‌ی خراسان داعش مسئول هر سه حمله انتحاری که باعث بوده است.
- در سال ۲۰۲۲، هشت حمله انتحاری باعث ۶۰۰ مورد تلفات افراد ملکی (۲۰۵ تن کشته و ۳۹۵ تن زخمی) شد.
 - عاملین نامشخص مسئول چهار حمله انتحاری بودند که باعث ۳۸۳ مورد تلفات ملکی شد؛ شاخه خراسان داعش مسئول چهار حمله انتحاری بود که باعث ۲۱۷ مورد تلفات افراد ملکی شد.

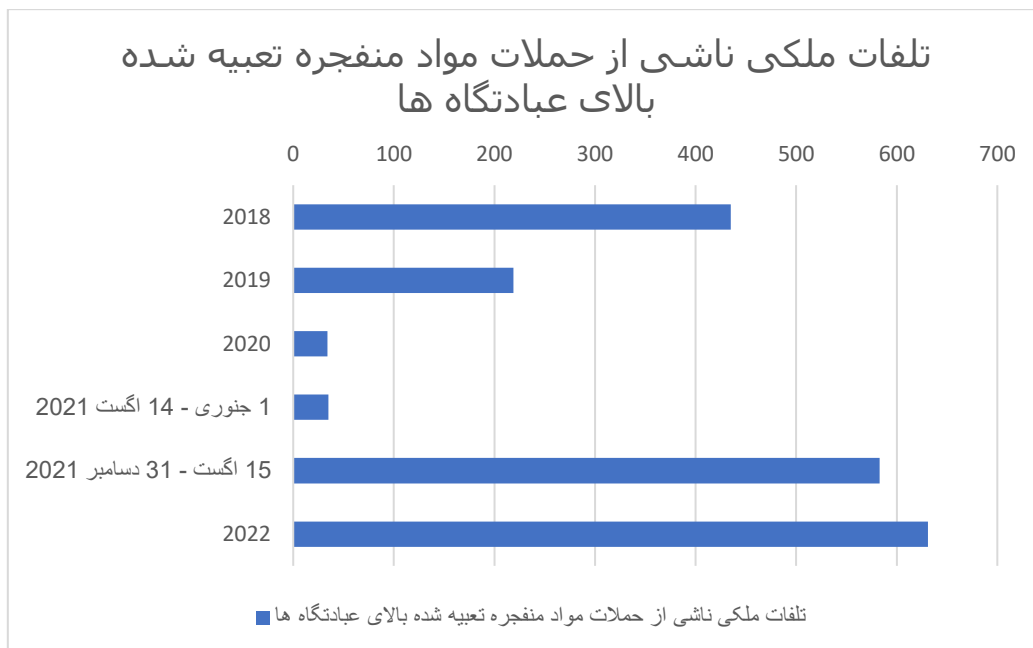
تلفات ملکی ناشی از حملات بر عبادتگاه ها

"یکی از خانواده هایی که می خواست اقارب خود را در محل رویداد پیدا کند، نتوانست آنها را پیدا کند. بعداً به شفاخانه مراجعه نمود. فرد قربانی در میان هیچ یک از کشته شدگان یا زخمیان پیدا نشد. بعداً، وقتی اعضای خانواده وی در اطراف محل رویداد رسید، فقط یک دست و پا پیدا کردند که توسط اقارب قربانی شناسایی شد. و بسیاری از قربانیان در چنین شرایطی قرار داشتند."

اظهارات یک شاهد حمله بر مسجد گذرگاه در هرات، ۴ سپتامبر ۲۰۲۲.

حملات بر عبادتگاه ها با استفاده از مواد منفجره تعبیه شده منجر به ۱۲۱۸ مورد تلفات ملکی (۳۶۸ کشته و ۸۵۰ نفر زخمی) بین ۱۵ آگست ۲۰۲۱ الی ۳۰ ماه می ۲۰۲۳ گردید. در میان این تلفات، چهار زن (یک کشته، سه زخمی) و ۱۰۰ طفل (۳۹ کشته و ۶۱ زخمی) وجود داشت. حملات مواد منفجره تعبیه شده بر عبادتگاه ها بیشتر از یک سوم مجموع تلفات ملکی ثبت شده در این مدت را تشکیل می دهد و آمار یوناما افزایش قابل توجهی را در تلفات افراد ملکی ناشی از حملات مواد منفجره تعبیه شده بر عبادتگاه ها در مقایسه با زمان قبل از تسلط طالبان نشان می دهد:

- در سال ۲۰۱۸، نه حمله مواد منفجره تعبیه شده بر عبادتگاه ها باعث ۴۳۵ مورد تلفات ملکی شد (۱۴۳ کشته و ۲۹۲ مجروح).
- در سال ۲۰۱۹، نه حمله مواد منفجره تعبیه شده بر عبادتگاه ها باعث ۲۱۹ مورد تلفات ملکی شد (۷۰ کشته و ۱۴۹ مجروح).
- در سال ۲۰۲۰، شش حمله مواد منفجره تعبیه شده بر عبادتگاه ها منجر به ۳۴ مورد تلفات ملکی گردید (۹ کشته و ۲۵ مجروح).
- از ۱ جنوری الی ۱۴ آگست، یک حمله مواد منفجره تعبیه شده بر یک عبادتگاه منجر به ۳۵ مورد تلفات ملکی گردید (۱۰ کشته و ۲۵ مجروح).
- از ۱۵ آگست الی ۳۱ دسامبر ۲۰۲۱، چهار حمله مواد منفجره تعبیه شده بر عبادتگاه ها منجر به ۵۸۳ مورد تلفات ملکی گردید (۱۸۴ کشته و ۳۹۹ مجروح).
- در سال ۲۰۲۲، ۱۴ حمله مواد منفجره تعبیه شده بر عبادتگاه ها باعث ۶۳۱ مورد تلفات ملکی شد (۱۸۳ کشته و ۴۴۸ مجروح).

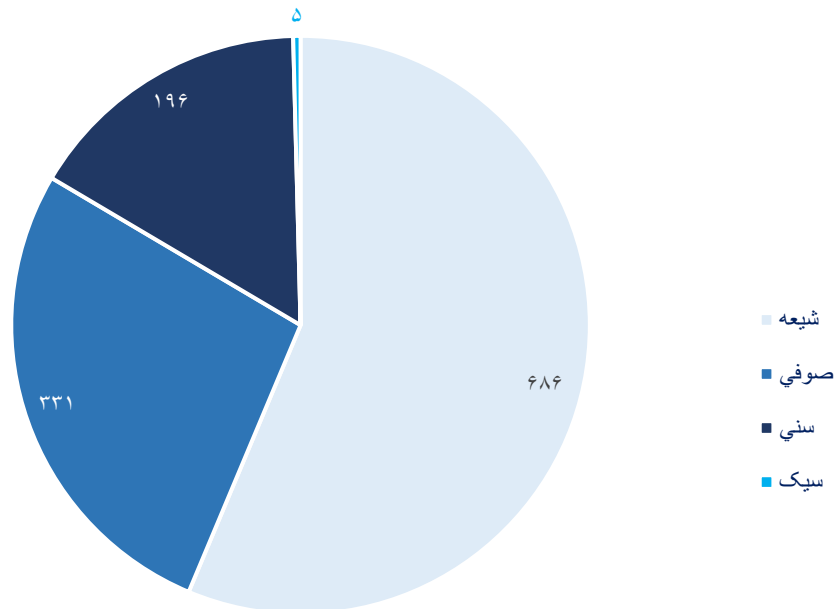

شاخه خراسان داعش مسئول اکثریت حملات مواد منفجره تعبیه شده بالای عبادتگاه ها بود که از ۱۵ آگست ۲۰۲۱ الی ۳۰ ماه می ۲۰۲۳ انجام شد. یوناما به تعداد هشت حمله‌ی منسوب به شاخه‌ی خراسان داعش بالای عبادتگاه ها را که منجر به ۸۵۳ مورد تلفات ملکی (۲۸۴ کشته و ۵۶۹ زخمی) گردید، ثبت نمود.

حملات بر عبادتگاه های شیعیان^۶ بیش از نصف تلفات ملکی ناشی از حملات بالای همه عبادتگاه ها را در جریان این مدت تشکیل می دهد. عبادتگاه های صوفی، اهل تسنن و سیک ها و همچنین تجمعات مذهبی نیز متأثر گردیدند.

- در اثر چهار حملهٔ مواد منفجره تعبیه شده بر عبادتگاه های شیعیان به تعداد ۲۲۶ تن کشته و ۴۶۰ تن زخمی گردید. مسئولیت همهٔ این چهار حمله را شاخه‌ی خراسان داعش بر عهده گرفت.
 - در اثر چهار حملهٔ مواد منفجره تعبیه شده بالای عبادتگاه ها/ تجمعات مذهبی صوفی ها (احل تصوف) به تعداد ۱۰۳ تن کشته و ۲۲۸ تن زخمی گردید. سه حمله بدون نسبت دادن به کدام گروهی باقی مانده، در حالیکه حملهٔ چهارم که منجر به (کشته شدن ۵۰ تن و مجروحیت ۵۵ تن دیگر) گردید، به شاخه‌ی خراسان داعش نسبت داده شد.
 - در اثر ده حملهٔ مواد منفجره تعبیه شده بالای عبادتگاه های اهل تسنن، به تعداد ۳۷ تن کشته و ۱۵۹ تن زخمی گردید. از آن جمله، ۹ حمله بدون نسبت دادن به کدام گروهی باقی ماند، در حالیکه حملهٔ دهم که منجر به (کشته شدن سه تن و مجروحیت ۱۲ تن دیگر) گردید، به شاخه‌ی خراسان داعش نسبت داده شد.
- در اثر یک مواد منفجره تعبیه شده بالای عبادتگاه سیک ها، به تعداد دو نفر کشته و سه نفر زخمی گردید. شاخه‌ی خراسان داعش مسئولیت این حمله را بر عهده گرفت.

تلفات افراد ملکی به اساس فرقه مذهبی

^۶ شیعیان اکثریت هزاره میباشد که در مقابل اکثریت اهل تسنن اقلیت به حساب میاید.

تلفات افراد ملکی برخاسته از حمله بر جامعه هزاره

"من در روز رویداد مورخ ۲۵ می، ذریعه یک واسطه نقلیه نوع فلاپینگ کوچ به سمت حسن آباد می رفتم. آن روز، روز بد زندگیم بود؛ مواد منفجره تعبیه شده در داخل موتر منفجر شد و بسیاری از ما کشته و زخمی شدند. به یاد دارم انفجار به حدی قوی بود که هر یک ما را از موتر به جاده پرتاب و زخمی کرد. من از ناحیه دو پا زخمی شده بودم، اما اکنون تحت مداوی قرار دارم و وضعیت ام خوب است. خوشبختانه پا هایم قطع نشده است، داکتران گفتند که تا هنوز میتوانم راه بروم."

اظهارات قربانی یک حمله به جامعه هزاره در شهر مزار شریف، ۲۹ ماه می ۲۰۲۲.

علاوه بر حملات بر عبادتگاه های شیعیان، یک تعداد حملات با استفاده از مواد منفجره تعبیه شده که جامعه هزاره - اکثریت محل تشیع، را در مکاتب، مراکز تعلیمی، جاده های مزدحم و وسایط نقلیه عامه مورد هدف قرار داد، از ۱۵ آگست ۲۰۲۱ الی ۳۰ ماه می ۲۰۲۲ به وقوع پیوست. یوناما دست کم ۳۴۵ مورد تلفات ملکی (۹۵ کشته و ۲۵۰ زخمی) ناشی از حملاتی که هزاره ها را در این مدت مورد هدف قرار داد، ثبت نمود⁷.

دو حمله ی پیهم قبل از برگزاری مراسم عاشورا به تاریخ (۸ و ۹ آگست ۲۰۲۲) در مناطق هزاره نشین کابل صورت گرفت. به تاریخ ۶ آگست، یک انفجار مواد منفجره تعبیه شده در یک بازار سه تن را کشت و ۵۴ تن دیگر را زخمی ساخت، و به تاریخ ۷ آگست، یک انفجار مواد منفجره تعبیه شده در یک بس مسافری دو تن را کشت و ۲۲ تن دیگر را زخمی نمود. مسئولیت هر دو حمله را شاخه ی خراسان داعش بر عهده گرفت.

در سال ۲۰۲۲، سه حمله بالای مراکز تعلیمی در دشت برچی که عمدتاً منطقه ی هزاره نشین کابل است، باعث حداقل ۲۳۶ مورد تلفات ملکی گردید.

- به تاریخ ۱۹ اپریل ۲۰۲۲، حملات پیهمی که با استفاده از مواد منفجره تعبیه شده بالای دو مرکز تعلیمی در دشت برچی - لیسه عالی عبدالرحیم شهید و مرکز تعلیمی ممتاز- صورت گرفت، (۱۸ کشته و ۴۴ زخمی) برجا گذاشت. در میان کشته شدگان و زخمیان این دو رویداد، ۴۷ تن آنها اطفال بودند که (۱۲ پسر کشته، ۳۴ پسر و یک دختر زخمی) و چهار زن (یک کشته، سه زخمی) شامل بود.
- به تاریخ ۳۰ سپتمبر ۲۰۲۲، یک حمله انتحاری بالای مرکز تعلیمی کاج در دشت برچی ۵۴ کشته و ۱۱۴ زخمی برجا گذاشت که اکثر آنها زنان و دختران جوان بودند که (۴۸ تن به شمول ۳ طفل از طبقه اناث کشته و ۶۷ تن به شمول ۹ طفل از طبقه اناث زخمی گردید). جوانترین قربانی یک دختر ۱۴ ساله بود که زخمی شده بود.

در حالیکه مسئولیت اکثر حملات علیه جامعه هزاره را شاخه ی خراسان داعش بر عهده گرفت، تعدادی از رویداد های عمده از جمله حملات فوق الذکر که مراکز تعلیمی در غرب کابل را مورد هدف قرار داد، بدون ادعا باقی ماند.

⁷ این حملات بر علاوه حملات موان منفجره تعبیه شده علیه جامعه تشیع میباشد.

تلفات ملکی برخاسته از حملات بالای مقامات حاکم

در جریان این مدت، حملات توسط مواد منفجره تعبیه شده علیه مقامات حاکم باعث 426 تلفات افراد ملکی (63 کشته و 363 زخمی) گردید. مسئولیت بیش از دو سوم این حملات را شاخه‌ی خراسان داعش به عهده گرفت.

این رویدادها کارکنان ملکی اداره حاکم و همچنان افرادی را که در صحنه رویداد حضور داشتند، متأثر ساخت. بطور مثال، به تاریخ ۱۰ اکتوبر ۲۰۲۲، در اثر انفجار مواد منفجره تعبیه شده بالای یک واسطه نقلیه نیروهای امنیتی مقامات حاکم که از یک بازار مزدحم در شهر مهترلام ولایت لغمان عبور می‌کرد، به تعداد هشت طفل، پنج زن و ۲۹ مرد، بر علاوه دو افسر پولیس اداره حاکم زخمی شد. هیچ گروهی مسئولیت این رویداد را به عهده نگرفت.

به تاریخ ۱۱ جنوری ۲۰۲۲ در کابل، یک حمله انتحاری در برابر دروازه وزارت امور خارجه اداره حاکم به تعداد ۱۰ نفر را کشت و ۵۳ تن دیگر را زخمی کرد که اکثر آنها کارکنان وزارت امور خارجه اداره حاکم بودند. شاخه‌ی خراسان داعش مسئولیت این حمله را به عهده گرفت.

یوناما همچنین رویدادی را ثبت کرد که مسئولیت آنرا گروه مسلح موسوم به "جبهه ملی آزادی" به عهده گرفت و مقامات اداره حاکم را مورد هدف قرار داد و باعث تلفات افراد ملکی گردید. به تاریخ ۲۵ اکتوبر ۲۰۲۲ در قندهار، انفجار مواد منفجره تعبیه شده که در یک واسطه نقلیه پولیس جاسازی شده بود، منجر به کشته شدن یک پسر و زخمی شدن دو مرد دیگر که در زمان حمله از محل پیاده عبور میکردند، گردید.

آزادی مطبوعات و مصئونیت خبرنگاران

در جریان این مدت، یوناما یک تعداد از رویدادهایی را ثبت نموده که مانع حضور خبرنگاران غرض تهیه گزارش در ساحاتی شد که انفجار مواد منفجره تعبیه باعث تلفات گسترده شده بود، و این ممانعت شامل استفاده بیش از حد یا نامناسب از قوا، تهدید، توقیف و بازداشت خودسرانه می‌شود. بطور مثال، به تاریخ ۱۱ فبروری ۲۰۲۲، نیروهای امنیتی اداره حاکم تعدادی از خبرنگاران را که می‌خواستند در مورد انفجار مواد منفجره تعبیه شده در مسجد جامع قلعه نو ولایت بادغیس گزارش تهیه کنند، مورد لت و کوب قرار داد. قرار گزارش، نیروهای امنیتی اداره حاکم جهت متفرق کردن خبرنگاران و جلوگیری از فلمبرداری از صحنه رویداد، شلیک هوایی نیز کردند. در یک رویداد دیگر در کابل به تاریخ ۲۰ آگست ۲۰۲۲، یک خبرنگار آریانا نیوز که قصد داشت از صحنه انفجار بمبی که دو تن را کشت و ۱۷ تن دیگر را زخمی کرد، عکس برداری نماید، توسط نیروهای امنیتی اداره حاکم شدیداً مورد لت و کوب قرار گرفت.

هرچند نیروهای امنیتی اداره حاکم معلومات در مورد رویدادها را - معمولاً از طریق ذبیح الله مجاهد، سخنگوی اداره حاکم یا سخنگوی قوماندانی امنیه ساحة مربوطه - نشر نمودند، اما آمار تلفات ملکی که از سوی آنها منتشر گردید به مراتب پایین تر از آماری بود که یوناما ثبت نمود.

چارچوب قانونی

حملات گسترده یا سیستماتیک علیه جمعیت یا مردم ملکی (بشمول اقلیت‌های مذهبی / یا قومی) که در آن افراد ملکی بطور عمدی کشته می‌شوند، ممکن است جرایم ضد بشری تلقی شود^۸. علاوه براین، حملات عمدی علیه افراد ملکی و

^۸ بطور مثال، جنایات علیه بشریت که در ماده ۷ اساسنامه روم تعریف شده است، شامل اعمال قتل نیز میشود. نابودی، یا آزار و شکنجه علیه هر گروه یا جمعیتی قابل شناسایی به دلایل سیاسی، نژادی، ملی، قومی، فرهنگی، مذهبی، جنسیتی یا سایر دلایل، و سایر اعمال غیرانسانی با خصوصیات مشابه که عمداً باعث ایجاد رنج شدید یا آسیب جدی به بدن یا سلامت روانی یا جسمی شود، هنگامی که بعنوان بخشی از یک حمله گسترده یا سیستماتیک در برابر هر جمعیت ملکی با آگاهی از حمله انجام شود.

کشتار افراد ملکی نقض جدی قانون بشردوستانه بین المللی است که منجر به جرایم جنگی میگردد.⁹ قانون بشردوستانه بین المللی و قانون جرایم بین المللی حملات بالای عبادتگاه ها که ملکیت فرهنگی را تشکیل می دهند، ممنوع و آنرا جرم تلقی میکند.

احکام قانون بشردوستانه بین المللی در مورد حملات مواد منفجره تعبیه شده که حین درگیری مسلحانه انجام می شوند، قابل تنفیذ می باشد. یوناما قبلاً وجود یک تعداد درگیری های مسلحانه داخلی در افغانستان¹⁰، از جمله درگیری ها میان گروهایی که در آن زمان بعنوان "گروه های مسلح مخالف دولت" شناخته می شد، مانند طالبان و شاخه های خراسان داعش را تأیید نموده بود. بعضی از این درگیری های مسلحانه پایان نیافته و قانون بشردوستانه بین المللی بالای آن قابل تطبیق می باشد. با این حال، تعدادی از حملات مواد منفجره تعبیه شده شامل این گزارش می باشد که هیچ جناحی مسئولیت آن را به عهده نگرفته و ارتباط واضح با وضعیت درگیری مسلحانه ندارد. بنابراین، نمیتوان به وضوح مشخص کرد که آیا قانون بشردوستانه بین المللی بالای این حملات اعمال میشود یا خیر.

افغانستان یکی از کشورهای عضو تعداد زیادی از معاهدات و اسناد بین المللی حقوق بشر¹¹، به شمول میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی است، که کشور های عضو را مکلف می سازد تا حقوق بشر همه اشخاص را در قلمرو یا حیطه صلاحیت دولت رعایت و تضمین نمایند. بنابراین، اداره حاکم مسئولیت اولیه محافظت و تحقق حقوق زندگی و سلامت فزینی را بر عهده دارد.¹² کمیته حقوق بشر اعلام کرده است که یکی از عناصر مهم حمایت از حق زندگی این تعهد است که: "کشور های عضو، در مواردی که از احتمال محرومیت غیرقانونی از حق زندگی مطلع می شوند یا مطلع شده اند، مکلف به تحقیق و یا در صورت امکان تعقیب عدلی عاملان چنین رویداد ها می باشند"¹³. چنین تحقیقات باید: "مستقل، بیطرف، بموقع، کامل، مؤثر و شفاف"¹⁴ باشد. کشور های عضو همچنان مکلف اند اقداماتی را برای جلوگیری از تکرار تخطی های مشابه در آینده روی دست گیرند.¹⁵ کمیته حقوق بشر همچنان خاطر نشان کرده است که ماده ۶ و مفاد مبنی بر تحقیق موارد نقض مندرج، در شرایط درگیری مسلحانه نیز اعمال می شود.¹⁶

⁹ ماده ۳ مشترک، پروتوکول الحاقی ۲، مواد ۴(۲)، ۱۳(۲)، اساسنامه روم، مواد ۸(۲)(ج) و ۸(۲)(i)(e); مطالعه حقوق بشردوستانه بین المللی عرفی صلیب سرخ، قواعد ۱، ۶، ۸۹، ۱۵۶.

¹⁰ پروتوکول الحاقی دوم، ماده ۱۶، همچنان به مطالعه قانون بشردوستانه بین المللی عرفی صلیب سرخ، قاعده ۳۸ مراجعه کنید. اساسنامه روم، ماده ۸ (۲)(iv)(e) در درگیری های مسلحانه غیر بین المللی "هدایت عمدی حملات علیه اماکن مشخص مذهبی را جرم میداند... (بناهای تاریخی) مشروط بر اینکه اهداف نظامی نباشند". میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۱۸.

¹¹ "افغانستان: محافظت از افراد ملکی در درگیری های مسلحانه"، گزارش سالانه ۲۰۲۰، صفحه ۹۷.

¹² افغانستان عضو میثاق ها و کنوانسیون های حقوق بشر ذیل است: میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، میثاق بین المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، کنوانسیون بین المللی رفع همه اشکال تبعیض نژادی، کنوانسیون رفع همه اشکال تبعیض علیه زنان، کنوانسیون منع شکنجه و سایر رفتارها یا مجازات ظالمانه، غیر انسانی و تحقیرآمیز، کنوانسیون حقوق اطفال، پروتوکول اختیاری کنوانسیون حقوق اطفال در مورد فروش اطفال، فحشا و حقیر شماری اطفال، پروتوکول اختیاری کنوانسیون حقوق اطفال در مورد استخدام اطفال در درگیری های مسلحانه، و کنوانسیون حقوق افراد دارای معلولیت.

¹³ میثاق بین المللی حقوق مدنی و سیاسی، ماده ۶، ۹.

¹⁴ کمیته حقوق بر، نظر عمومی شماره ۳۶، ماده ۶ (حق زنده گی)، ۳ سپتامبر ۲۰۱۹، CPR/C/GC/36، بند. [۲۷].

¹⁵ کمیته حقوق بر، نظر عمومی شماره ۳۶، ماده ۶ (حق زنده گی)، ۳ سپتامبر ۲۰۱۹، CPR/C/GC/36، بند. [۲۸].

¹⁶ کمیته حقوق بر، نظر عمومی شماره ۳۶، ماده ۶ (حق زنده گی)، ۳ سپتامبر ۲۰۱۹، CPR/C/GC/36، بند. [۲۷].

نتیجه گیری

درحالیکه یوناما کاهش قابل ملاحظه‌ای را در میزان تلفات افراد ملکی در افغانستان از زمان تسلط طالبان در ۱۵ ماه آگست ۲۰۲۱ بدینسو ثبت نموده، این سازمان همچنان میزان قابل ملاحظه‌ای تلفات افراد ملکی ناشی از حملات عمدی مواد منفجره تعبیه شده را ثبت کرده است. افزایش آشکار در میزان کشنده بودن حملات انتحاری از ۱۵ آگست بدینسو مایه‌ی نگرانی ویژه می باشد چنانچه تعداد رویداد های کمتر باعث میزان تلفات ملکی بیشتر در این دوره شده است. بدیهی است تهدیدی که افراد ملکی از ناحیه‌ی حملات مواد منفجره تعبیه شده از سوی شاخه‌ی خراسان داعش با آن مواجه می باشد، کاهش نیافته است.

تلفات دوامدار افراد ملکی برخاسته از حملات مواد منفجره تعبیه شده در جریان بحران مالی و اقتصادی در سراسر کشور به وقوع می پیوندد. در حکومت سابق، قربانیان درگیری های مسلحانه و خشونت برای دسترسی به کمک های ضروری صحتی، مالی و روانی-اجتماعی تقلا می کردند^{۱۷}. این موضوع همچنان با نبود کمک های مالی کشور های کمک کننده تشدید یافته است.

مقامات /دوره حاکم همچنان از پوشش تلفات گسترده ناشی از حملات مواد منفجره تعبیه شده توسط خبرنگاران جلوگیری می کنند و یوناما موارد دستگیری و بازداشت خودسرانه، بدرفتاری و استفاده بیش از حد از قوا در برابر کارکنان رسانه ها که در محل چنین رویداد ها حضور داشتند، را ثبت نموده است. برعلاوه، هرچند مقامات /دوره حاکم معلومات در مورد رویداد ها را منتشر می کنند، آمار تلفات اغلب نادرست و غیرواقعی می باشد.

حملات علیه افراد و اهداف ملکی بر اساس قانون بشردوستانه بین المللی ممنوع است. این حملات باید متوقف شود و باید نهایت تلاش به خرج داده شود تا از وقوع آن جلوگیری بعمل آید. مقامات /دوره حاکم افغانستان مسئولیت اصلی رعایت و تضمین حقوق همه افراد در قلمرو و یا حیطة صلاحیت خود را بر عهده دارند و باید آنها به زندگی روزمره شان بطور مصئون و بدون هراس از حمله ادامه دهند. مهم است که مقامات /دوره حاکم به مکلفیت شان در راستای محافظت از حق زندگی با انجام تحقیقات مستقلانه، بیطرف، به موقع، مؤثر و شفاف در مورد حملات مواد منفجره تعبیه شده که افراد ملکی را متأثر می سازد و با عملی نمودن تدابیر محافظتی به منظور جلوگیری از تکرار حملات مشابه در آینده، با درنظرداشت خطرات مشخص که عبادتگاه ها و مراکز تعلیمی به آن مواجه اند و در جوامع هزاره و شیعه وجود دارد، پایبند بمانند.

^{۱۷} کمیته حقوق بشر، نظر عمومی شماره ۳۶، ماده ۶ (حق زنده گی)، ۳ سپتامبر ۲۰۱۹، CPR/C/GC/36، بند. [۶۴].

پیشنهادات

گروه های مسلح:

- استفاده بدون تفکیک و نامتناسب از کلیه مواد منفجره تعبیه شده، به ویژه در ساحات مزدحم، و هدف قراردادن افراد و اهداف ملکی مانند عبادتگاه ها و مراکز آموزشی را متوقف سازند.

مقامات اداره حاکم:

- تحقیقات مستقل، بیطرف، به موقع، کامل، مؤثر و شفاف را در مورد حملات مواد منفجره تعبیه شده با حد اکثر تلاش ها جهت شناسایی و تعقیب عدلی و قضایی عاملین حملات، انجام دهد.
- در مشورت با جوامع آسیب دیده به ویژه هزاره ها، تلاش ها را جهت تحکیم تدابیر امنیتی و محافظتی در عبادتگاه ها، مراکز تعلیمی و سایر ساحات آسیب پذیر در برابر حملات مواد منفجره تعبیه شده افزایش دهد.
- از دسترسی مردم به معلومات به موقع و دقیق در مورد حملات مواد منفجره تعبیه شده از جمله دسترسی رسانه ها به محلات رویداد، اطمینان دهد.

ضمیمه میتودولوژی

این گزارش صرف ارقام و معلومات را در مورد تلفات و رویداد هایی ارائه میکند که توسط یوناما معتبر شناخته شده است. تلفات افراد ملکی به عنوان "تایید شده" گزارش شده است، چنانچه بر اساس مجموع معلومات بررسی شده توسط یوناما، مشخص شده است که معلومات "واضح و قانع کننده" مبنی بر کشته شدن یا زخمی شدن افراد ملکی وجود دارد. برای برآورده کردن این معیار، یوناما حداقل به سه نوع منبع مختلف و مستقل، مثلاً قربانی، شاهد، داکتر، مقامات محلی، نماینده محل یا سایر منابع نیاز دارد. در صورت امکان، معلومات از گزارش های اولیه قربانیان و یا شاهدان رویداد و از طریق حقیقت یابی در محل بدست میاید.

یوناما ادعا نمیکند که ارقام ارائه شده در این گزارش کامل است و با توجه به محدودیت های موجود در محیط عملیاتی فعلی در افغانستان، احتمال کم گزارش دهی را می پذیرد.

UNAMA